

Po tem oznanilu ne bode noben čitatelj dvomil, kdo da je ta dr. Vinko Fereri Klun.

Ne bomo pa celega spisa iz ruskega predstavili v slovenski jezik, ampak le toliko, kolikor je treba, da se primeri politično mišljenje gosp. dr. Vinka F. Kluna iz leta 1857. v Švajci s političnim mišljenjem gosp. dr. Ceneta Kluna, c. kr. dvornega svetnika leta 1870. v Beču.

Poslušajmo tedaj, kako je oni doktor od leta 1857. svoje politično mišljenje v tem spisu razvil. Po tem bode vsak čitatelj sam sebi lahko primeru napravil, kajti sedanje politično mišljenje dr. Kl. je vsakemu znano. Kdor bi dvomil, da pričujoči prevod ni natančen po originalu, naj ga čita v „Ruskej besedi“. Evo ga!

„Koliko časa je še le od tega, kar so učeni trditelji v svojih skromnih kotih začeli delati preiskave o Slavjanih, skrivaje se, kakor puščavniki, in ne mislé niti na pohvalo niti na slavo? Kolkó časa je od tega, da so v Evropi o Slavjanih še tako govorili, kakor da bi oni bili mongolska ali tatarska četa?“

„Pred 30 leti je jedva li kdo na Slavjane mislil, — pred 20 leti je malokdo o njih pisal, — pred 10 leti je malokdo nje razsojeval in preiskaval. A sedaj so se kar na enkrat v devetih mestih Evrope na vseučiliščih začela predavanja o Slavjanih. Čas je prišel; on sam daje znati o sebi, on sam obrača dejatelnost k temu, kar mu je potrebno. Vsak ne ugane, k čemu vse to pelje, vendar vsak gré za njim, čeravno proti želji svoji in počasi.“

„S temi pomenljivimi besedami slavnega Sreznevskega začenjam jaz svoj popis enega iz najmanj znanih slavjanskih plemen, kajti te mnogoobsegajoče besede izrazujejo to osnovno zrenie (nazor), na katero se tudi jaz opiram. Izobraženi svet je v poslednjem času na Slavjane posebno in to prav po pravici svojo pozornost obračal.“

„Posebno je literatura enega južnoslavjanskega kolena, in sicer junaško-sveža poezija viteškega plemena Srbov z njihovo smelo fantazijo, z močnimi oblikami in njihovim blagoglasečim jezikom postala, tako reči, občno dušno blago Evrope.“

„In resnica je! Slavjani, kateri večó polovico našega dela sveta v oblasti imajo, in kateri so na poprišče vse-svetske zgodovine z vso silo mladosti stopili, zaslužijo, posebno v sedanjem trenutku, pozornost celega izobraženega sveta. In naša dolžnost je z orožjem duhá si pridobiti in vzdržati tisto mesto, ktero nam gré. Naša sveta dolžnost je, opovreči tiste grde laži, ki so jih naši vrage in nevedneži raztrosili, in kazati jim vso praznost njihovih napuhapolnih in nečimurnih fraz. Naše delo mora biti, pobijati predrzno razsojevanje „velemodrega profesorstva“ o Slavjanih, in pokazati prosto in jasno, kaj da smo in česa da mi hočemo. Če je Nemcu, Francozu, Angličanu dovoljeno, ponosno polagati na oltar človeštva svojo narodno zavest, kako da bi sami Slavjani tega prava ne imeli? Ako se mi brezstrastno in nepristransko, vendar pa z narodno ljubeznijo in narodnim ponosom, potrudimo druge narode z vsemi Slavjani seznaniti, — ako zavrremo napačne nazore gledé nas, ako razjasnimo krive misli in vzdignemo zagrinjalo, ki še marsiktera plemena zakriva, takrat izpolnimo mi še le svojo dolžnost in prižgemo svetilo, ktero tujcu osveti vso neizmerno slavjansko zemljo, ki mu pomaga spoznati, ki ga uči ljubiti in čislati nas. Bati se tega svetila nam nikakor ni treba. Izučeni in spoznani Slavjan bode ena iz važnejših pridobitev našega veka. Mi zavojujemo sebi priznanje in ostanemo zmagovatelji.“

„To ravno je, kar je mene spodbodlo, da opisujem

v kratkih očrkah en del velike slavjanske porodice, namreč svoje rojake Slovence.“

Po številu prebivalcev in po prostoru, na katerem bivajo, ta del ni velik; al v zavesti svoje narodnosti, v svojih trdnih nadah in v eneržiji ga nobeden izmed njegovih soplemenikov ne prekosí. In ravno to so močni in plodotvorni faktorji v življenji narodov; o njihovem sodelovanji se slišijo tehtne besede: „Naša je prihodnost“!

„Sedaj prestopam k svoji nalogi“. —

I.

V prvem oddelku naš „ljubeznjivi“ dr. Vinko Fereri Klun opisuje pokrajine dežel, ktere so po Slovencih zaseljene. On jako vestno meje proti nemštvu zaznamuje in skoraj še natančnejše kakor se one na Kozlerjevem zemljovidu vidijo.

Potem pride tudi na sosede slovenskega naroda, namreč Italijane in Nemce. Pri tej priliki stavi sledečo opazko: „Posebno Slovincem, ki so od ene strani od Italijanov, od druge pa od Nemcev pritisnjeni, grozí velika nevarnost, da izgubé svojo narodnost, in v resnici se mora človek začuditi, da silovitost tolikih vekov skoraj nič ni dosegla; to pa je ravno bliščeči dokaz, kako živa da je v tukajšnjih Slavjanih narodna zavest“.

O številu Slovencev pravi sledeče:

„Število Slovencev znaša (po manjšej meri) do 1 milijon in 274.000 duš. Oni se razdelé po sledečem načinu: V Italiji 26.317, na Ogerskem (po manjši meri) 50.000, v Trstu, v Istriji in na otocih 179.779, na Goriškem 119.211, na Koroškem (po manjši meri) 96.000, na spodnjem Štajarji 363.000, v Kranji 418.000, v armadi 22.000, vseh skupaj 1 milijon in 274.307“.

„In tako je eden in isti narod razdrobljen med sedem različnih deželnih vlad! Ali je prišlo to od izvestnega načela: „divide et impera“, ali od zgodovinskih vzrokov, kakor dokazujejo nekteri jednostranski učenjaki, — za mene, kakor za etnografa, je to vse eno. V vsakem slučaju bi se moralo pri „preobrazovanji“ Avstrije na to pozorljivost obratiti. Ne bilo bi vsaj nobenega državnega razloga vnóvič potrditi to neugodno in krivično delenje (tako je leta 1857. govoril Švicar dr. Klun, — l. 1870. je sumičil Slovence ministerski svetnik Klun, da imajo ves drug program) in to tem manj, ker je na korist zedinjenja vseh Slovencev v eno politično skupino mnogo glasov govorilo, kateri so tako veljavni, da jih vlada sluša, in kateri dobro poznajo deželne potrebe. Ali se je dakle čuditi, da Slovenci, kateri so toliko vekov verno hranili svetinjo svoje narodnosti proti vsem javnim in tajnim poskušnjam jih spreobrniti, sebe čutijo zatirane in zatrte in da z zavistjo gledajo na srečne svoje soplemenike, katerim je že dano državno edinstvo. Res je, da se ničesa bilo ne bi bati za veliko idejo občnega državnega edinstva, če bi se ustanovila posebna provincija „Slovenija“. Šest vekov je dovolj dokazalo, da so se Slovenci vsigdar trdno in verno svojih domačih vladarjev držali. Po tem takem je razumljivo, zakaj da Slovenci zedinjenja želé, in da oni tega v Avstriji za nemogoče ne drže“.

(Konec prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn. VI.—VIII. leto. V Ljubljani natisnil J. R. Milic 1868—1870. Dobiva se pri bukvarju Gerberju v Ljubljani; cena 16 pól debeli knjigi je 1 gold.

Jezičniki navadni niso priljubljeni svetu; oni navadno dokaj kvasijo, a vendar malo povedó. Vsa druga je, kakor so „Novice“ že večkrat priliko imele povedati, z Marnovim „Jezičnikom“, ki malo govori, pa veliko uči o slovenskem našem jeziku. Študije profesorjeve bodo vsacemu izobraženemu Slovencu tudi jako zanimivo gradivo za lastne mu študije našega prekrasnega jezika. Kaj bode čitatelj „Jezičnikov“ našel v tej novi knjigi, naznanja jim pisatelj sam tako-le:

„Da bi sebi, učencem in sploh rojakom svojim pojasnoval kolikor že razne knjižne oblike slovenske, sem l. 1863. v „Učiteljskem Tovaršu“ spisovati jel pomenke ali razgovore o slovenskem pisanju, ter dajati jih v „Jezičniku“ posebej na svetlo. Kakor tvarina, tako se je spreminjal tudi „Jezičnik“; boril in prepiral se je z jezikom brez jeze o marsikterih književnih oblikah, pomenljivih besedah, občnih in posebnih imenih, pa tudi o drugih rečeh slovenskih in slovanskih. Kazal je zlasti, kako naj se množi in olikuje novoslovenščina. Prva in prava hčerka veličestne staroslovenščine ima prva, je dejal, pravico do premoženja svoje matere. To premoženje pa se hrani nekako v veljavni knjigi „Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum“, ktero je l. 1862—1865 na svetlo dal prvi staroslovenski jezikoslov Fr. Miklosich. Po tem slovstvenem hramu je rad stikal „Jezičnik“. Res da so v njem besede, ki so popolnoma ostarele ali celó zamrle; pa so tudi take, ki se dajo še oživiti in pomladiti, krepke v koreninah, lepe po končnicah, temne nekoliko ali malo navadne, ki se pa dajo pojasniti ter pripraviti spet v občno književno rabo. Koliko pridobi po tem jezik naš slovenski! Ker se pa ta staroslovenski slovar nahaja le v malokterih rokah, toraj sem leta 1868. jel kar po njem popisovati besede, kakor so se jih poprijemale mi oči, razun tistih, ki so dokaj razložene že v prejšnjih letnikih. Prav bi bilo, ko bi bil koj popustil obliko po razgovorih; pa — bodi si oblika ktera koli, da ima le novi „Jezičnik“ mnogo v sebi, morebiti več, kakor bi si človek mislil na prvi pogled! Ravnal sem se v pisavi največ po virih; toraj se kaže tù in tam nekaka razlika. Znamnjal sem staroslovenske pismena sprvenja po svoje; v teh treh letnikih pa, ki se nahajajo sedaj v enem zvezku, po načinu Miklosičevem, po katerem pisme e beri kakor en, a kakor on, i na kratko kakor v besedi sit, ũ kakor v besedi kes, ê kakor naš e v besedah vest, lep, y skoro tako kakor nemški ü ali česki y. Nekatere besedne kratice so razjasnjene na koncu. Čim dalje sem prebiral in preiskaval po omenjenem staroslovenskem hramu, tem bolje sem spoznaval, koliki zaklad tiči v njem, kako olikan in bogat je jezik slovenski, in kako zeló se pregrešajo oni, kateri mu očitajo, da je še neolikan in siromak! Je neolikan je in siromak — v njihovih glavah, da ne rečem — buticah! Vi pa, mladi učenci in blagi rojaki moji! radi berite in preiskujte stare njegove spominke, pridno prebirajte mlado slovstvo njegovo ter vadite se marljivo jezika slovenskega, in

Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donel,
Pričal vašo modrost na desno, na levo narodom!“

Mnogovrstne novice.

* *Bismark in Avstrija.* Časnik, nekako vladni, „Bohemia“ pripoveduje, da je Bismark v Versailu rekel: „predruženje Nemčije naj ne briga Avstrije nič; grof Beust naj skrbi raji za to, da se Avstrija predružači“. — O alianciji Nemčije in Avstrije je Bismark rekel: „Nemčija ne more Avstrije drugače imeti kakor za tujo deželo“. — Mož je oboje dobro povedal.

* *Stare desetice ali sreberne šestice* od leta 1848. in

1849. se na Ogerskem jemljejo po 8 krajc. Ogerske kupčijske zbornice namreč so pritiskovale na ogersko ministerstvo tako, da je sklenilo, naj se te sreberne šestice jemljejo po 8 krajc. — Ker pa se v našem delu cesarstva dozda jemljejo le po okoli 6 krajc., tedaj bo treba, da o tej reči naše ministerstvo kaj stori, da se ne bode spet reklo, da se Ogrom drugač hruške pekó kakor nam. Čedalje bolj se kaže, da bi bila res velika sreča za Avstrijo, ako bi bil Beust ostal zunaj pri Saksoncih, in bi nam ne bil vrnil nesrečnega dvazliza. Zdaj še v šesticah to čutimo! — Ravnokar beremo, da se tudi pri naših državnih kasah jemljeje te šestice po 8 krajc.

Slovenske pesni.

Za mile vem glasove,
Ki solze nam budé;
Mi ljube očetnjave
So pesni prelepé.

Ko toži in žaluje
Glasov prečisti vir,
Ljubezen ga sestavlja
Hlepenje in nemir.

Zakaj premaga žalost
Nam dušo vsaki čas,
Ko čujemo priprosti
A vendar sladki glas? — —

Prebival rajski angelj
Na zemlji je nekda j,
A domoželjno mislil
Na nébo le nazaj;

In svoje je izrekel
V teh pesmicah gorjé,
Zotoraj jih odmeva
Otožno zdaj srcé.

Lujiza Pesjak-ova.

Dopisi.

Iz Trsta 26. nov. (*Deputacija tržaških okoličanov*) je iz Beča došla z važnim sporočilom, da je ministerstvo njene prošnje za pravične spoznalo in jim zagotovilo, da jih bode na vso moč podpiralo, da se gotovo rešijo ugodno. Okoličani so se zbrali v nedeljo 20. dne t. m. v dvoranah Rojanske čitalnice, da izvedó to sporočilo deputacije, ktero so s srčnimi živio-klici sprejeli. — Čujte, bralci, zdaj še nekaj družega. Precej v prvi seji mestnega zbora se oglasi dr. Pičiola in pravi, da so okoličani imeli prav, da so se potegnili za pravice svoje, in predlaga nadalje, naj magistrat povrne okoličanom 350 gold. za stroške, ki jih je deputacija imela na potovanji v Beč. Čudna prikazen je to! Pred, ko je izvedel magistrat, da deputacija gré v Beč, ni hotel dati odločenih 150 forintov — zdaj pa, ker si misli s tako radodarnostjo pri okoličanih kupiti popularnosti, zdaj jim „premilostljivo“ hoče vsuti 350 for.! Okoličani pa, nepremakljivi kot kraške stene, ne marajo prijaznosti z denarjem kupljene; oni bojo delali na svojo roko, ker so po obilih skušnjah do dobrega prepričani, da s tem magistratom ne morejo skupno postopati na svojo korist. Prav zoperne so naše razmere. Če lahon kriči „Garibaldi a Roma“, se za to ne briga nobena policija, — če pa okoličan zagovarja postop ruske vlade o pariški pogodbi, že ga z odpadelcem Avstrije pitajo! Se vé, da se mi za to malo brigamo; pošteno koračimo z velikim korakom k svobodi, dokler je ne dosežemo. — V tukajšnjih laških krogih je „severni stric“